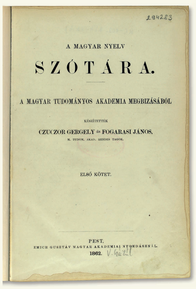
Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye

Az 1825-ben alapított Magyar Tudós Társaság létrejöttének célját az 1831-ben elfogadott első „alaprajza” (mai szóval alap-szabálya) így határozta meg: „A' magyar tudós Társaságnak egyedül csak az van téve czéljává, hogy munkálódása által hazánkban a' tudományok és szép művészségek honni nyelven míveltessenek.” A szabályzat előírta, hogy el kell készíteni a magyar nyelv grammatikáját és nagyszótárát. Ennek érdekében, „minthogy lappangó régi kéziratainkban sok kincse rejtezik nyelvünknek”, az Akadémia 1832 augusztusában tartott nagygyűlésén elrendelte a régi magyar kéziratok összegyűjtését eredetiben vagy pontos másolatban. Már az alapító Teleki-könyvtár 600 kötetnyi kéziratot őrzött, és az évek során a gyűjtemény folyamatosan tovább gyarapodott magyar nyelvemlékekkel, változatos műfajú és korú magyar nyelvű kéziratokkal, latin és magyar nyelvű oklevelekkel, kódexekkel.

Czuczor Gergely, Fogarasi János: *A magyar nyelv szótára*, I. kötet, Pest, Magyar Tudományos Akadémia, 1862

Jakab Elek (1820–1897) az MTA rendes tagja, a Kézirattár második őre

A Kézirattár 1861-ben vált a Könyvtár önálló egységévé. Első vezetője Römer Flóris akadémikus, régész, művészettörténész volt, ő alakította ki a Kézirattár első szakrendjét. Az MTA Székházában a Kézirattár a Duna-parti raktár első udvari benyílótermében kapott helyet. A kéziratokat nyitott polcokon álló helyzetben tárolták. Csak egyetlen biztonságos zárt hely volt itt, egy kovácsoltvas láda, amilyeneket postakocsikon használtak. Ebben a ma is meglévő ládában őrizték Petőfi és Arany levelezését, és még néhány rendkívül értékes kéziratot és relikviát. 1876-tól Jakab Elek akadémikus folytatta a kéziratos anyag rendezését, alapjában megtartva a Römer-féle szakrendet, amely egészen a második világháború végéig fennállt.

Az ötláda a Kézirattár páncéltermében

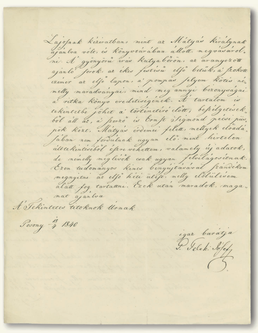
A Kézirattár 1949-ben költözött mai helyére, az MTA palotájának első emeletére a Régi Könyvek Gyűjteményével együtt. 1958 óta működik a Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye önálló osztályként ezen a néven és máig változatlan szervezeti felépítésben. A régi könyvek csoportjait (1. Ősnyomtatványok, 2. Régi Magyar Könyvek, 3. Antikvák, 4. Muzeális könyvek, 5. Magyarországon 1850 előtt, külföldön 1800 előtt megjelent könyvek) a gyűjtemény sajátosságait figyelembe véve Csapodi Csaba alakította ki.

Berlász Jenő (1911–2015) történész, könyvtáros 1950-ben

Csapodi Csaba (1910–2004), irodalomtörténész, könyvtáros

Az Akadémiai Könyvtár legrégibb állományrésze a Magyar Codexek gyűjtemény, amely az ország egyik legjelentősebb magyar nyelvemlék- és kódexgyűjteménye. A 16. századi *Érsekújvári kódex* és a *Czech-kódex* gazdag díszítéseivel, a *Rohonci kódex* talányosságával tűnik ki e gyűjteményrészből.

A kódexek másik csoportját a Latin Codexek alkotják. Legnevezetesebb darabja Ludovicus Carbo itáliai humanista *De divi Mathiae regis laudibus* című műve, amelyet az alapító Teleki

Teleki József 1840. április 18-án kelt levele Toldy Ferenczhez, amelyben arról értesíti, hogy az Akadémiai Könyvtárnak ajándékozza a Carbo-kódex corvináit

Misekönyv, Bécs-Klosterneuburg, 1440–1450 (a Vigyázó-könyvtárból)

200
MTA
1826
K